

רכיבי ההון

תוכן העניינים

<u>עמוד</u>	<u>מיקום בהוראת השעה*</u>	<u>נושא</u>
202-2	סעיפים 49(i)-49(iii)	הון רובד 1
202-2	סעיפים 49(iv)-49(xii)	הון רובד 2
202-3	סעיפים 49 (xiii)-49(xiv)	הון רובד 3
202-4	סעיף 49(xv)	ניכויים מההון
		נספחים :
202-5	נספח א1	א' הגדרה של הון הנכלל בבסיס ההון
202-11	נספח 1	ב' מגבלת 15% על מכשירים חדשניים

* מסגרת עבודה למדידה והלימות הון (הוראת שעה), דצמבר 2008.

הון רובד 1

49(i). הרכיב המרכזי של ההון עליו יש לשים דגש הוא הון המניות¹³ ורזרבות שניתן להן גילוי. רכיב מרכזי זה בהון הוא הרכיב היחידי המשותף למערכות בנקאיות בכל המדינות; הוא גלוי במלואו בדוחות המתפרסמים ומהווה את הבסיס שעליו נעשות רוב הערכות השוק על הלימות ההון. בנוסף, יש לו השפעה מכרעת על מרווחים (profit margins) כמו גם על יכולתו של תאגיד בנקאי להתחרות. דגש זה על הון מניות ועל הרזרבות שניתן להן גילוי מבטא את החשיבות שמייחס הפיקוח על הבנקים להבטחת רמה ואיכות נאותה של כלל האמצעים ההוניים שבידי תאגידי בנקאיים.

49(ii). בטל.

49(iii). ההון יוגדר בשלושה רבדים, בדרך אשר תחייב שלפחות 50% מבסיס ההון של תאגיד בנקאי יורכב מהון רובד 1. רכיבי ההון האחרים (הון רובד 2 והון רובד 3) יוגבלו ל-100% מהון רובד 1. רכיבים אלה והתנאים המיוחדים הקשורים להכללתם בבסיס ההון מפורטים בנספח א'.

הון רובד 2

רזרבות שלא ניתן להן גילוי (undisclosed reserves)

49(iv). בטל.

רזרבות משערך

49(v). בטל.

49(vi). ניתן להכליל רזרבות שערך הנובעות מהחזקות של ני"ע במאזן לפי עלותם ההיסטורית ברכיבי הון רובד 2, משום שהן יכולות לשמש לספיגת הפסדים על בסיס עסק חי (going concern basis), בהינתן שהן כפופות לניכיון משמעותי על מנת לשקף חששות הן לגבי תנודתיות שוק והן לגבי חיוב המס העשוי להיווצר בעת מימוש. לאור שיקולים אלה, יחול שיעור ניכיון של 55% על ההפרש בין הערך בספרים של העלות ההיסטורית לבין ערך השוק.

הפרשות כלליות / רזרבות כלליות להפסדי אשראי

49(vii)-49(ix). בטל.

49(x). ניתן לכלול בהון רובד 2 עליון את ההפרשה הכללית כאמור בסעיף 6 בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 - "הפרשה נוספת לחובות מסופקים".

¹³ הון מניות רגילות מונפק ונפרע במלואו.

מכשירי הון מורכבים (Hybrid debt capital instruments)

49(xi). בקטגוריה זו נכללים מספר מכשירי הון המשלבים מאפייני הון מסוימים ומאפייני חוב מסוימים. לכל אחד מהם יש מאפיינים מיוחדים העשויים להשפיע על איכותו כהון. כאשר למכשירים אלה מאפיינים הדומים להון, במיוחד כאשר ביכולתם לתמוך באופן שוטף בהפסדים מבלי להוביל לפירוק, הם יוכלו להיכלל בהון רובד 2 (ולעיתים אף בהון רובד 1). קריטריוני הכשירות להכללת מכשירים פיננסיים אלה מפורטים בנספח א'.

כתבי התחייבות נדחים לזמן קצוב (Subordinated term debt)

49(xii). כתבי התחייבות נדחים לזמן קצוב (subordinated term debt) סובלים מחסרונות משמעותיים כרכיבי הון לאור מועד פירעונם הקבוע ואי יכולתם לספוג הפסדים, למעט בפירוק. חסרונות אלו מצדיקים הגבלה נוספת של סכום כתבי חוב שכאלה שיהיה כשיר להכללה בבסיס ההון. לפיכך, כתבי התחייבות נדחים עם תקופת פירעון מינימלית מקורית העולה על חמש שנים, רשאים להיכלל ברכיבי הון רובד 2, ובמקרים מסוימים אף בהון רובד 1, על פי הקריטריונים המפורטים בנספח א'.

כתבי התחייבות נדחים לזמן קצר כנגד סיכון שוק (הון רובד 3)

49(xiii). תאגידי בנקאיים רשאים ליצור רובד הון שלישוני ("רובד 3"), המורכב מכתבי התחייבות נדחים לזמן קצר כהגדרתם בסעיף 49(xiv) להלן. הון זה נועד לעמידה בדרישות ההון כנגד סיכוני שוק, וכפוף לתנאים הבאים:

- תאגידי בנקאיים יורשו להשתמש בהון רובד 3 אך ורק כנגד סיכוני שוק כמוגדר בסעיפים 709 עד 718(Lxix) להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 208. משמעות הדבר, שכל דרישת הון הנוצרת ביחס לסיכון אשראי וסיכון של צד נגדי במונחי הוראה זו, לרבות סיכון אשראי של צד נגדי ביחס למכשירי OTCs וSFTs הן בתיק למסחר והן בתיק הבנקאי, צריכה להתמלא באמצעות ההגדרה הקיימת של בסיס ההון המפורטת בסעיפים 49(i) עד 49(xii) לעיל (כלומר, הון רובד 1 ו-2);
- הון רובד 3 יוגבל ל-250% מהון רובד 1 של תאגיד בנקאי המוקצה כנגד סיכוני שוק. משמעות הדבר, שלפחות 28.5% מסיכוני השוק צריכים להיתמך על ידי הון רובד 1 שאינו נדרש לתמיכה בסיכונים אחרים ביתרת התיק.
- רכיבי רובד 2 יכולים לשמש לרובד 3 עד לאותה מגבלה של 250% כל עוד הם עומדים בקריטריונים שנקבעו להון רובד 3.

49(xiv). כדי שכתב התחייבות נדחה לזמן קצר יהיה כשיר להיכלל בהון רובד 3, עליו לעמוד בקריטריונים המפורטים בנספח א'.

ניכויים מההון

49(xv). יש לבצע ניכויים מבסיס ההון לצורך חישוב יחס ההון המשוקלל בסיכון כמפורט בנספח

א'.

49(xviii) - 49(xvi). בטל.

נספח א'

הגדרה של הון הנכלל בבסיס ההון**א. הון רובד 1****הון ליבה**

- (א) הון מניות רגילות מונפק ונפרע במלואו.
- (ב) עודפים, בניכוי דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן.
- (ג) פרמיה ששולמה בעת הנפקת מניות שאינה ניתנת להחזרה.
- (ד) תקבולים על חשבון מניות, ובלבד שקיימת התחייבות בלתי חוזרת לרוכשן ולהקצותן, וכן סכומים שהתקבלו תמורת אופציות לרכישת מניות, ובלבד שסכומים אלה אינם ניתנים להחזרה.
- (ה) קרן הון שנוצרה מהטבה בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות.
- (ו) התאמות מתרגום של יחידות אוטונומיות המוחזקות בחו"ל.
- (ז) קרנות אחרות שקיבלו את אישור המפקח.
- (ח) זכויות מיעוט בעלי המניות החיצוניים בהון של חברות בת שאוחדו.

יתר רכיבי הון רובד 1

- (ט) מניות בכורה צמיתות שנפרעו במלואן, אינן צוברות, אינן ניתנות לפדיון, ואינן מהוות מכשירי הון מורכבים.
- (י) מכשירי הון מורכבים לא חדשניים, כהגדרתם בנספח זה.
- (יא) מכשירי הון מורכבים חדשניים, כהגדרתם בנספח זה.

"מכשירי הון מורכבים לא חדשניים" -

מכשירי הון מורכבים ייכללו בהון רובד 1 אם התמלאו כל אלה :

1) הם צמיתים -

- תאריך פירעונם לא יפחת מ- 49 שנים. כאשר התקופה לפירעון המכשיר נקובה, תתבצע הפחתה בשיעור של 20% מערך המכשיר החל מהשנה החמישית לפני מועד הפירעון הסופי.
- פדיון מוקדם יתאפשר רק לאחר 5 שנים מיום ההנפקה, לפי החלטת התאגיד הבנקאי, באישור מראש של המפקח ובתנאי שהמכשיר יוחלף בהון אחר בעל איכות זהה או עדיפה, אלא אם המפקח קבע שהלימות ההון של התאגיד הבנקאי נאותה ביחס לסיכוניו.
- לא יתאפשר פדיון מוקדם לפי דרישת המחזיק.

- (2) הונפקו באופן ישיר על ידי התאגיד הבנקאי או חברה בת שלו ;
- (3) נפרעו במלואם ;
- (4) אינם מובטחים בביטחונות על ידי התאגיד הבנקאי או על ידי ישות קשורה לו ;
- (5) לא מומנו ולא שועבדו כבטחון להלוואה שניתנה על ידי התאגיד הבנקאי או חברה בת שלו ;
- (6) הזכויות לפיהם נדחות ביחס לכל נושי התאגיד הבנקאי למעט בעלי מניות רגילות (ויכולות להיות פארי פאסו עם מניות בכורה ברובד הראשון של ההון) ;
- (7) הם כוללים את המנגנונים הבאים לספיגת הפסדים על בסיס שוטף -

תשלום ריבית

- לתאגיד הבנקאי יהיה שיקול דעת מלא על סכומי ומועדי התשלום. עם זאת, התאגיד הבנקאי יוכל לכלול תניה לפיה לא תתאפשר חלוקת דיבידנד על המניות הרגילות, אם לא שולמה ריבית למחזיקי מכשירי ההון המורכב ;
- תנאי המכשיר יכללו הבהרה כי המפקח יוכל להורות לתאגיד הבנקאי שלא לשלם ריבית ;
- חלוקה תתאפשר רק מתוך פריטים ראויים לחלוקה.

תשלום הקרן

- במקרה שבו יחס ההון המזערי הכולל של התאגיד הבנקאי ירד מתחת לשיעור של 9% או שיחס הון רובד 1 ירד מתחת לשיעור של 5%, תתבצע המרה אוטומטית של מכשיר ההון למניות רגילות ;
 - יחס ההמרה ייקבע מראש בעת הנפקת המכשיר ;
 - יחסי ההון לצורך סעיף זה יחושבו מבלי להביא בחשבון את מכשירי ההון המורכבים ולאחר הפחתות מהון רובד 1, אך לפני הפחתות הנדרשות בשיעור של 50%.
- (8) אינם צוברים בשום דרך שהיא, למעט במקרה של תשלום בצורת מניות, ולתאגיד הבנקאי ישנה גישה מלאה לתשלומים שבוטלו ;
- (9) תנאי המכשיר פשוטים, מובנים וגלויים לציבור.

"מכשירי הון מורכבים חדשניים" -

- מכשירים העונים על הגדרת "מכשירי הון מורכבים לא חדשניים" והכוללים תמריץ לפדיון כגון : הגדלת ריבית (step-up).
- לעניין הגדלת הריבית -
- תתאפשר רק הגדלת ריבית אחת במהלך חיי המכשיר ;
 - לאחר 10 שנים לפחות מיום ההנפקה ;

- בשיעור שלא יעלה על 100 נקודות בסיס, פחות מרווח ההחלף (swap spread) בין מדד הבסיס הראשוני (initial index basis) לבין מדד הבסיס המוגדל (stepped-up index basis ; או-)
- 50% ממרווח האשראי הראשוני, פחות מרווח ההחלף בין מדד הבסיס הראשוני ומדד הבסיס המוגדל.

תנאים מקדמיים להנפקת מכשירי הון מורכבים :

1. קבלת אישור המפקח מראש ובכתב להנפקת המכשיר ;
2. לגבי הון מורכב הרשאי להיכלל בהון רובד 1 - עמידה בעת ההנפקה ובכל עת לאחריה ביחס הון כולל של 10% ויחס הון רובד 1 של 6% מבלי להביא בחשבון את מכשירי ההון המורכבים. בנוסף, הון רובד 1 יחושב לאחר הפחתות מרובד זה ולפני ההפחתות הנדרשות בשיעור של 50%.

ב. הון רובד 2

הון רובד 2 עליון

1. (א) 45% מסכום הרווחים שטרם מומשו, נטו, מהתאמות לשווי הוגן של ני"ע זמינים למכירה, לפני השפעת המס המתייחס.
 2. 45% מסכום הרווחים, נטו, בגין גידורי תזרים מזומנים של ני"ע זמינים למכירה, לפני השפעת המס המתייחס.
- (ב) הפרשה כללית כאמור בסעיף 6 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 - "הפרשה נוספת לחובות מסופקים".
 - (ג) מניות בכורה צמיתות, שנפרעו במלואן, צוברות, אינן ניתנות לפדיון, ואינן מהוות מכשירי הון מורכבים.
 - (ד) מכשירי הון מורכבים חדשניים ולא חדשניים הכשירים להיכלל ברובד 2 עליון בתנאים הבאים :
 1. הם עומדים בהגדרה לעיל של "מכשירי הון מורכבים לא חדשניים" או "מכשירי הון מורכבים חדשניים", וכן בקבלת אישור המפקח מראש ובכתב, למעט המפורט להלן :
 1. המכשירים יכולים להיות צוברים ;
 2. המכשירים נדחים לעומת יתר הנושים למעט המחזיקים במכשירי הון רובד 1 ;
 3. לא תחול הדרישה כי המכשירים יומרו למניות בעת ירידה מיחס הון מזערי.

הון רובד 2 תחתון

- (ה) כתבי התחייבות נדחים או מכשירי הון אחרים העומדים בתנאים הבאים :
 - (1) התקופה לפירעון הקרן היא לפחות 5 שנים ;

- (2) הונפקו באופן ישיר על ידי התאגיד הבנקאי או חברה בת שלו ;
- (3) נפרעו במלואם ;
- (4) אינם מובטחים בביטחונות, לא על ידי התאגיד הבנקאי ולא על ידי ישות קשורה לו ;
- (5) לא מומנו ולא שועבדו כבטחונות להלוואה שניתנה על ידי התאגיד הבנקאי או חברה בת שלו ;
- (6) הזכויות לפיהם נדחות מפני יתר הנושים למעט נושים המחזיקים במכשירים הכלולים בהון רובד 1 ובהון רובד 2 עליון ;
- (7) תתאפשר הגדלת ריבית אחת במהלך חיי המכשיר, לאחר 5 שנים לפחות מיום ההנפקה, ובשיעור סביר שלא יעלה על 100 נקודות בסיס, פחות מרווח ההחלף (swap spread) בין מדד הבסיס הראשוני (initial index basis) לבין מדד הבסיס המוגדל (stepped-up index basis) ; או-
- 50% ממרווח האשראי הראשוני, פחות מרווח ההחלף בין מדד הבסיס הראשוני ומדד הבסיס המוגדל ;
- (8) אינם ניתנים לפדיון מוקדם ואין אפשרות לעשות בהם שינויים, אלא בהסכמה מראש ובכתב של המפקח ;
- (9) נמסרה הודעה למפקח על הנפקתם או שאושרו על ידו ;
- (10) מסכום כתבי ההתחייבות הנדחים יופחתו 20% בתחילת כל שנה מ-5 השנים האחרונות לפני הפירעון או מהמועד הראשון האפשרי לפדיון מוקדם.

ג. הון רובד 3

תאגידים בנקאיים יוכלו להשתמש בהון רובד 3, המורכב מכתבי התחייבות נדחים קצרי טווח כמפורט להלן, למטרה הבלעדית של עמידה ביחס דרישות ההון בגין סיכוני שוק.

הון רובד 3 כולל כתבי התחייבות נדחים העומדים בכל התנאים הבאים :

- (1) התקופה לפירעון הקרן היא לפחות שנתיים ;
- (2) כתבי ההתחייבות יהיו נפרעים במלואם, לא מובטחים ונדחים ;
- (3) כתבי ההתחייבות לא יהיו ניתנים לפירעון לפני מועד הפירעון החוזי אלא בהסכמת המפקח ;
- (4) כוללים תנאי מפורש, על פיו תשלום החוב, קרן או ריבית (אפילו במועד הפירעון המקורי) לא יבוצע, אם כתוצאה מהתשלום יחס ההון המזערי יקטן מדרישות המינימום של המפקח.

הסכום של רכיבי רובד 1, רובד 2 ורובד 3 יהיה כשיר להכללה בבסיס ההון, בכפוף למגבלות המפורטות בסעיף ה. להלן.

ד. ניכויים מבסיס ההון

1. ניכויים מהון רובד 1

- (א) מוניטין, לרבות של חברות לגביהן נדרשת הפחתה מלאה של ההשקעה מההון. עם זאת, אין להוסיף להון מוניטין שלילי.
- (ב) נכסים לא מוחשיים אחרים.
- (ג) גידול בהון הנובע מחשיפת איגוח, בהתאם לסעיף 562 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205.
- (ד) הפסדים שטרם מומשו, נטו, מהתאמות לשווי הון של ניירות ערך זמינים למכירה.
- (ה) הפסדים נטו בגין גידורי תזרים מזומנים של ני"ע זמינים למכירה.

2. ניכויים 50% מהון רובד 1 ו-50% מהון רובד 2

- (א) השקעות בחברות בת בנקאיות ופיננסיות שלא אוחדו.
- (ב) השקעות ברכיבי הון פיקוחי של תאגידים בנקאיים בישראל וחברות בת שלהם, בין אם אוחדו או לא, אשר אינם משתייכים לקבוצה הבנקאית, לרבות:
- השקעה בניירות ערך המגובים במכשירי הון של תאגיד בנקאי אחר או חברה בת שלו;
 - אשראי לרכישה של רכיבי הון (למעט אמצעי שליטה כהגדרתם בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 323) כולל ניירות ערך המגובים במכשירי הון של תאגיד בנקאי אחר או חברה בת שלו, בסכום העולה על 1 מיליון ש"ח עבור לקוח אחד;
- וכן השקעות צולבות הדדיות בכל בנק בחו"ל או חברה בת שלו.
- (ג) השקעות בחברות שאינן ריאליות ושלא נוכו בהתאם לסעיף (ב) לעיל בשיעור העולה על 20% ונמוך מ-50% ללא שליטה או השקעה שיש בה השפעה משמעותית לפי כללי החשבונאות.
- "השקעה", לעניין סעיפים (א)-(ג) - ללא מוניטין, לרבות השקעה בכל רכיב שנכלל בהון הפיקוחי, וכן פער שלילי בין ההון הפיקוחי המינימלי הנדרש לבין ההון בפועל (בהשקעות מיעוט, רשאי התאגיד הבנקאי להפחית רק את החלק היחסי של הפער בהתאם לשיעור ההחזקה באותה חברה).
- (ד) השקעות עודפות של מעל 15% מבסיס ההון של תאגיד בנקאי בתאגיד ריאלי בודד.

(ה) השקעות עודפות של מעל 20% מכל סוג של אמצעי שליטה בתאגידים ריאליים.

(ו) ההפרש בין ההפסדים הצפויים להפרשות הכשירות בגישת IRB .

(ז) סכומים ששולמו בעסקאות שאינן מסירה כנגד תשלום (non-DvP) בתוספת עלויות שחלוף, כאשר התשלום החוזי או המסירה התאחרו ב-5 ימים או יותר.

(ח) ניכויים הקשורים לחשיפות איגוח.

יובהר כי הפחתות עודפות מהון רובד 2 יופחתו מהון רובד 1.

ה. מגבלות והגבלות

(א) סך הון הליבה יהווה לפחות 70% מהון רובד 1 לאחר הניכויים הנדרשים מהון רובד זה בלבד.

(ב) סך מכשירי ההון המורכבים החדשניים לא יעלה על 15% מסך הון רובד 1, לאחר הניכויים הנדרשים מהון רובד זה בלבד. ראה נספח ב' המבהיר את אופן חישוב המגבלה.

(ג) סך הון רובד 2 והון רובד 3 לא יעלו על 100% מסך הון רובד 1 לאחר הניכויים הנדרשים מהון רובד זה בלבד.

(ד) כתבי התחייבות נדחים או מכשירי הון אחרים הכלולים בהון רובד 2 תחתון לא יעלו על 50% מהון רובד 1 שאינו מוקצה לסיכוני שוק (ככל שהתאגיד הבנקאי מחזיק בהון רובד 3) לאחר הניכויים הנדרשים מהון רובד 1 בלבד.

(ה) הון רובד 3 לא יעלה על 250% מהון רובד 1 של תאגיד בנקאי הנדרש כנגד סיכוני שוק.

מגבלת 15% על מכשירים חדשניים (Innovative Instruments) בהון רובד 1

1. נספח זה נועד להבהיר את חישוב מגבלת ה-15% על מכשירים חדשניים שהוסכמה על ידי ועדת באזל בהודעתה לעיתונות מאוקטובר 1998.
2. מכשירים חדשניים יוגבלו ל-15% מהון רובד 1 בניכוי מוניטין. כדי לקבוע את הסכום המותר של המכשירים החדשניים, תאגידים בנקאיים ומפקחים צריכים להכפיל את הסכום הלא חדשני של רובד 1 ב-17.65%. מספר זה נובע מהיחס של 15% ל-85% (כלומר, $15\%/85\%=17.65\%$).
3. לדוגמא, ניקח תאגיד בנקאי עם הון מניות רגיל של 75 ש"ח, מניות בכורה צמיתות לא צוברות בסך 15 ש"ח, זכויות מיעוט בהון המניות הרגיל של חברה בת שאוחדה בסך 5 ש"ח ומוניטין של 10 ש"ח. הסכום נטו של הון רובד 1 לא חדשני הוא $85 = 10 + 5 + 15 + 75$ ש"ח.
4. סכום המכשירים החדשניים שניתן להתיר לתאגיד בנקאי זה לכלול בהון רובד 1 הוא $15 = 85 \times 17.65\%$ ש"ח. אם התאגיד הבנקאי מנפיק מכשירים חדשניים לרובד 1 עד לסכום המגבלה שלו, אזי סך רובד 1 יסתכם ב-100 ש"ח $= 15 + 85$ ש"ח. שיעור המכשירים החדשניים לסך רובד 1 ישווה ל-15%.